

Beden Eğitiminin Kurumsallaşması ve Genişlemesi

Yusuf Tekin¹

Hüseyin Nasip Özaltas²

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de beden eğitiminin kurumsallaşma ve genişleme sürecini Cumhuriyet’in erken döneminden 1950 sonrası eğitim politikalarına kadar tarihsel bir perspektifle incelemektedir. 1938’de yürürlüğe giren 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu, sporun devlet eliyle merkezîyetçi bir yapıda örgütlenmesini sağlayarak beden eğitiminin ideolojik, toplumsal ve pedagojik işlevlerini kurumsal temele oturtmuştur. II. Dünya Savaşı yıllarında beden eğitimi, gençliğin disiplin, dayanıklılık ve ulusal birlik bilinciyle yetiştirilmesinde stratejik bir araç olarak değerlendirilmiş; Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ve Gazi Terbiye Enstitüsü bu süreçte öncü kurumlar olarak öne çıkmıştır. Köy Enstitülerinde ise beden eğitimi ve spor, üretime dayalı eğitim anlayışının ayrılmaz bir parçası olarak kırsal kalkınma ve Cumhuriyet ideolojisinin aktarımında işlevsel bir rol üstlenmiştir. Gazi Terbiye Enstitüsü, beden eğitimi öğretmenliğini bilimsel ve pedagojik temellere dayalı bir uzmanlık alanı olarak kurumsallaştırarak Cumhuriyet’in çağdaş birey yetiştirme hedeflerine hizmet etmiştir. 1950 sonrası dönemde Demokrat Parti’nin halkçı ve kalkınma odaklı eğitim politikaları, beden eğitimi ve okul sporlarının yaygınlaşmasını sağlamış; okul sporları sosyal gelişim, milli bilinç ve disiplin kazandırma aracı olarak eğitim sisteminde daha görünür hale gelmiştir. Sonuç olarak, beden eğitimi Türkiye’de yalnızca fiziksel gelişimi destekleyen bir alan değil, aynı zamanda ulusal kimlik, toplumsal dayanışma ve modernleşme projelerinin taşıyıcısı olarak kurumsallaşmıştır.

1 Arş. Gör., Mail: Yusuf.tekin@dicle.edu.tr, ORCID:0009-0006-5641-5223

2 Doç. Dr., Mail: huseyinozaltas@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9184-115X

1. 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu'nun uygulamaları

1938 yılında yürürlüğe giren 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti'nin beden eğitimi ve spor alanında merkeziyetçi, planlı ve ideolojik bir yaklaşımı benimsediğinin açık bir göstergesidir. Bu kanun, Cumhuriyet'in modernleşme ve vatandaş yaratma projesi kapsamında sporun yalnızca bireysel bir etkinlik değil, aynı zamanda toplumsal disiplinin, fiziksel sağlığın ve ulusal birlik duygusunun pekiştirilmesinde stratejik bir araç olarak değerlendirilmesini sağlamıştır (Türkmen, 2018). Kanunla birlikte Ankara merkezli mülhak bütçeli bir Genel Direktörlük kurulmuş, vilayet ve kaza düzeyinde istişare heyetleri oluşturularak sporun ülke çapında örgütlenmesi sağlanmıştır. Gençlerin spor kulüplerine katılımı zorunlu hale getirilmiş, kamu kurumlarına spor tesisleri kurma yükümlülüğü getirilmiş ve bu tesislerin finansmanı için yerel yönetimlerden bütçe ayrılması hükmüne bağlanmıştır. Bu düzenlemeler, beden terbiyesinin yalnızca fiziksel gelişim değil, aynı zamanda Cumhuriyet ideolojisinin taşıyıcısı bir alan olarak kurumsallaşmasına olanak tanımıştır. Sporun devlet eliyle düzenlenmesi, gençlerin disiplinli ve sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesi ve toplumun modernleştirilmesi hedefleri doğrultusunda kapsamlı bir teşkilatlanma modeli sunulmuştur (Özçakır ve Yıldırım, 2016; Tokatlıoğlu, 2020).

Beden Terbiyesi Kanunu'nun en belirgin yapısal düzenlemelerinden biri, sporun devlet eliyle merkezi bir otorite aracılığıyla yönetilmesini sağlamak amacıyla Ankara merkezli, mülhak bütçeli bir Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü'nün kurulmasıdır. Bu direktörlük, yalnızca beden terbiyesi faaliyetlerinin planlanması ve denetlenmesinden değil, aynı zamanda bu faaliyetlerin ülke genelinde sistematik biçimde yaygınlaştırılmasından da sorumlu tutulmuştur. Merkez teşkilatı, genel direktör ve genel sekreterin yanı sıra çeşitli ihtisas dairelerinden oluşarak, sporun idari, teknik ve pedagojik boyutlarını kapsayan çok katmanlı bir yapı sunmuştur (Akın, 2004; Ayvaz, 2022). Kanun, Türkiye'yi beden terbiyesi bölgelerine ayırarak her vilayeti bir bölge merkezi olarak tanımlamış; bu bölgelerde vilayet, kaza ve nahiye düzeyinde istişare heyetlerinin kurulmasını zorunlu kılmıştır. Bu yapılanma, yerel düzeyde sporun örgütlenmesini sağlarken, aynı zamanda merkezden gelen politikaların taşraya etkin biçimde aktarılmasına olanak tanımış; böylece beden terbiyesi, Cumhuriyet'in disiplinli, sağlıklı ve ideolojik olarak şekillendirilmiş yurttaş modelini inşa etme hedefini taşıyan bir araç haline gelmiştir (Türkmen, 2013). Bu bağlamda, beden terbiyesi teşkilatının hiyerarşik yapısı ve yerel istişare mekanizmaları, Cumhuriyet'in spor politikalarının kurumsallaşmasında ve toplumsal düzeyde yaygınlaştırılmasında temel bir rol oynamıştır.

Kanun, genç bireylerin yalnızca eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda boş zamanlarında da spor kulüplerine aktif olarak katılmalarını ve beden terbiyesi faaliyetlerine düzenli biçimde devam etmelerini zorunlu kılmıştır. (Ayvaz, 2022). Sporun bir yaşam biçimi haline getirilmesi amaçlanırken, aynı zamanda Cumhuriyet'in ideal yurttaş modeline uygun bireylerin inşası da gözetilmiştir. Ayrıca, 500'den fazla çalışanı bulunan kamu ve özel sektör kuruluşlarına spor tesisleri kurma yükümlülüğü getirilmiş; bu tesislerin inşası ve işletilmesi için gerekli finansmanın büyük kısmının mahalli idarelerce karşılanması öngörülmüştür (Gök & Sunay, 2010). Bu doğrultuda, Spor Genel Müdürlüğü bütçesinden ayrılan kaynakların büyük bir kısmının spor tesislerinin yapımı ve modernizasyonuna yönlendirildiği; gençlik hizmetlerine ayrılan payın ise oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Böylece sporun kurumsal düzeyde yaygınlaştırılması, tesisleşme yoluyla toplumun tüm kesimlerine erişimin sağlanması ve beden terbiyesi faaliyetlerinin ülke genelinde sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir (Erkan, 2014)

Sporun toplumsal bir olgu haline gelmesi açısından söz konusu kanun, Türkiye'de önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmiştir. Bu yasal düzenlemeyle birlikte gençlerin spor faaliyetlerine katılımı yalnızca bireysel gelişim ve fiziksel sağlığın desteklenmesi bağlamında ele alınmamış; aynı zamanda ulusal düzeyde birlik ve beraberliğin güçlendirilmesi, ortak değerlerin benimsenmesi ve toplumsal bütünleşmenin sağlanması amacıyla stratejik bir araç olarak görülmüştür (Akın, 2005). Bu doğrultuda spor kulüpleri, dernekler ve çeşitli gruplar, devletin gözetimi ve yönlendirmesi altında faaliyet göstermeye başlamış; spor alanı, yalnızca fiziksel etkinliklerin yürütüldüğü bir mecra olmaktan çıkarak, ideolojik ve kültürel bir aktarım zemini haline gelmiştir. Gençlerin bu kulüplere katılımı hem disiplinli bireyler yetiştirme hem de Cumhuriyet'in temel değerlerini yaygınlaştırma hedefiyle ilişkilendirilmiş; spor, bireyleri ortak bir kimlik etrafında buluşturan ve toplumsal aidiyet duygusunu pekiştiren bir araç olarak kullanılmıştır (Türkmen, 2013).

3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu'nun uygulamaları, Türkiye'de beden eğitimi alanının hem eğitim sistemiyle bütünleşmesi hem de kurumsal yapılarla desteklenmesi açısından önemli sonuçlar doğurmuştur. Bu doğrultuda, beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi süreci sistematik bir yapıya kavuşturulmuş; özellikle Gazi Terbiye Enstitüsü'nün kurumsal kapasitesi artırılarak öğretmen yetiştirme faaliyetlerinin bilimsel ve uygulamalı temellere dayandırılması sağlanmıştır (Günay, 2013). Enstitü, beden eğitimi alanında uzmanlaşmış kadroların yetiştirilmesinde öncü bir rol üstlenmiş; bu sayede beden eğitimi, eğitim politikalarının ayrılmaz bir

parçası haline gelmiştir. Aynı zamanda, spor tesislerinin ülke genelinde yaygınlaştırılması, yerel ve ulusal düzeyde müsabakaların düzenlenmesi gibi uygulamalarla spor kültürü geniş toplum kesimlerine ulaştırılmış; spor, hem bireysel gelişimi destekleyen hem de toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir araç olarak değerlendirilmiştir (Günay, 2013).

Ancak söz konusu kanun, uygulamaya konulduğu dönemde bireysel özgürlükler bağlamında çeşitli eleştirilere de maruz kalmıştır. Özellikle gençlerin beden terbiyesi kulüplerine katılımının zorunlu tutulması, bazı çevreler tarafından bireyin kendi tercih hakkını sınırlayan bir uygulama olarak değerlendirilmiş ve bu durum, hukuki açıdan tartışma konusu olmuştur. Bu çerçevede, Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvurularda, söz konusu zorunluluğun Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerle çeliştiği, özellikle de bireyin örgütlenme özgürlüğü ve serbest iradesiyle bağdaşmadığı ileri sürülmüştür. Bu başvurular ve kamuoyundaki tartışmalar, beden terbiyesi politikalarının kapsamı, devletin birey üzerindeki yönlendirici rolü ve müdahale sınırları gibi konuları yeniden gündeme taşımış; sporun devlet eliyle düzenlenmesinin meşruiyeti ve bireysel haklarla olan ilişkisi üzerine önemli bir toplumsal ve hukuksal sorgulama sürecini başlatmıştır.

2. II. Dünya Savaşı yıllarında Beden Eğitiminin Rolü

II. Dünya Savaşı yılları (1939–1945), Türkiye'de beden eğitimi ve spor politikalarının hem ideolojik hem de kurumsal düzeyde yeniden yapılandırıldığı bir dönem olarak öne çıkmıştır. Türkiye savaşın dışında kalmış olsa da savaşın yarattığı küresel belirsizlik ve güvenlik kaygıları, devletin gençliğe yönelik politikalarında disiplin, dayanıklılık ve kolektif bilinç gibi kavramları ön plana çıkarmıştır (Yurtoğlu, 2022). Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri, sporun eğitim sistemiyle bütünleştirilmesini ve gençliğin Cumhuriyet ideolojisi doğrultusunda yönlendirilmesini sağlamış; spor tesislerinin yaygınlaştırılması, müsabakaların düzenlenmesi ve beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi gibi uygulamalar bu süreci kurumsal temele oturtmuştur. Özellikle Gazi Terbiye Enstitüsü'nün bu dönemde güçlendirilmesi, beden eğitimi öğretmenliği alanında uzmanlaşmayı teşvik etmiş ve sporun eğitim politikalarıyla bütünleşmesini sağlamıştır. Spor, bu yıllarda yalnızca bireysel gelişim değil, aynı zamanda ulusal birlik ve dayanışma ruhunun pekiştirilmesinde, sosyal kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesinde ve ideolojik formasyonun inşasında işlevsel bir araç olarak kullanılmıştır (Mutlu, 2020).

Bu dönemde Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (BTGM), sporun ülke genelinde yaygınlaştırılması ve beden eğitiminin kurumsal bir yapıya kavuşturulması açısından merkezi bir otorite olarak ön plana çıkmıştır. 1938 yılında çıkarılan 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu ile birlikte güç kazanan bu kurum, yalnızca sportif etkinliklerin düzenlenmesiyle sınırlı kalmamış; aynı zamanda gençliğin fiziksel kapasitesini artırmak, disiplinli yaşam alışkanlıkları kazandırmak ve Cumhuriyet ideolojisine uygun bireyler yetiştirmek amacıyla kapsamlı politikalar geliştirmiştir (Gökduman & Demir, 2019). BTGM'nin faaliyetleri, beden eğitiminin eğitim sistemiyle bütünleştirilmesini sağlarken, aynı zamanda sporun bir yaşam biçimi olarak benimsenmesini hedeflemiştir. Bu süreçte Halkevleri, sporun halkla buluşturulmasında önemli bir araç olarak kullanılmış; düzenlenen kurslar, müsabakalar ve gösteriler aracılığıyla beden terbiyesi faaliyetleri toplumun farklı kesimlerine ulaştırılmıştır. Böylece beden eğitimi, yalnızca bireysel sağlığı ve fiziksel gelişimi destekleyen bir etkinlik değil, aynı zamanda ulusal birlik, dayanışma ve ideolojik bütünlüğün inşasında işlevsel bir araç olarak değerlendirilmiştir (Yurtoğlu, 2022).

Savaş yıllarında spor tesislerinin artırılması, müsabakaların düzenlenmesi ve beden eğitimi öğretmenlerinin sistematik biçimde yetiştirilmesi gibi uygulamalar, beden eğitiminin eğitim sistemiyle bütünleşmesini sağlayan temel adımlar arasında yer almıştır. Bu dönemde beden eğitimi, yalnızca okullarda verilen bir ders olmaktan çıkarak, gençliğin fiziksel, zihinsel ve ideolojik gelişimini hedefleyen çok yönlü bir devlet politikası haline gelmiştir (Arun, 1990). Özellikle Gazi Terbiye Enstitüsü, beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesinde öncü bir kurum olarak yapılandırılmış hem akademik içerik hem de uygulamalı eğitim açısından güçlendirilerek bu alandaki kurumsallaşma sürecine önemli katkılar sunmuştur. Savaşın getirdiği ekonomik daralma, toplumsal belirsizlik ve kaynak kısıtlarına rağmen, Türkiye'de beden eğitimi faaliyetleri kesintiye uğramamış; aksine, gençliğin sağlıklı, disiplinli ve dayanıklı bireyler olarak yetiştirilmesi amacıyla daha planlı ve yaygın bir biçimde uygulanmıştır. Gençlerin spor yoluyla hem beden hem zihnen hazırlanması, savaşın yarattığı belirsizlik ortamında devletin güvenlik, istikrar ve ulusal birlik politikalarıyla da örtüşmüş; spor, bu politikaların sahadaki en görünür araçlarından biri haline gelmiştir (Yurtoğlu, 2022).

Tarihsel bir dönüş bağlamında, II. Dünya Savaşı yılları, Türkiye'de beden eğitiminin yalnızca okullarda uygulanan bir fiziksel etkinlik olmaktan çıkarak, devletin gençlik politikalarının temel bileşenlerinden biri haline geldiği, ideolojik ve toplumsal hedeflerle bütünleştiği bir dönem olarak değerlendirilmelidir. Bu süreçte beden eğitimi, genç bireylerin

fiziksel gelişimlerinin yanı sıra zihinsel disiplin kazanmaları, toplumsal dayanışma ruhunu benimsemeleri ve Cumhuriyet ideolojisi doğrultusunda şekillendirilmeleri amacıyla stratejik bir araç olarak kullanılmıştır. Devletin bu alandaki yaklaşımı, beden eğitimi faaliyetlerini yalnızca bireysel sağlık ve sporla sınırlı tutmayıp, aynı zamanda ulusal güvenlik, sosyal istikrar ve kültürel bütünlük gibi daha geniş hedeflerle ilişkilendirmiştir. Kurumsal düzeyde ise Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün etkinliği artırılmış, Gazi Terbiye Enstitüsü gibi öğretmen yetiştiren kurumlar güçlendirilmiş ve Halkevleri aracılığıyla spor faaliyetleri toplumun farklı kesimlerine ulaştırılmıştır. Böylece beden eğitimi, hem eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş hem de devletin gençlik politikalarının sahadaki en görünür uygulama alanlarından biri olarak toplumsal düzeyde yaygınlaştırılmıştır.

3. Köy Enstitülerinde Beden Eğitimi ve Sporun İşlevi

Köy Enstitüleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin erken dönemlerinde özellikle kırsal bölgelerde yaşanan toplumsal ve ekonomik sorunlara çözüm üretmek amacıyla 1940'lı yıllarda kurulmuş, dönemin eğitim anlayışına yenilikçi bir yaklaşım getiren özgün kurumlardır. Bu enstitüler, geleneksel öğretim yöntemlerinden farklı olarak, öğrencilerin bilgiyi yalnızca teorik düzeyde edinmelerini yeterli görmemiş; bunun yerine, öğrenmeyi üretimle ve yaşamla doğrudan ilişkilendiren “yaparak-yaşayarak öğrenme” modelini benimsemiştir. Bu anlayış doğrultusunda öğrenciler, akademik bilgilerin yanı sıra tarım, el sanatları ve inşaat gibi alanlarda aktif görev alarak bilgiyi deneyim yoluyla içselleştirmiş; böylece zihinsel, bedensel ve sosyal gelişimlerini bir bütün olarak sürdürebilmişlerdir. Eğitim felsefesi, bireysel gelişimi toplumsal kalkınma hedefleriyle birleştirerek, kırsal kesimde yaşayan halkın yaşam kalitesini artırmayı ve Cumhuriyet'in çağdaş yurttaş idealini gerçekleştirmeyi amaçlamıştır (Susar, 2015; Tural, 2020).

Bu bütüncül yaklaşımın önemli bir parçası olarak beden eğitimi ve spor dersleri, üretime dayalı eğitim modelinin ruhuna uygun biçimde, öğrencilerin hem bedensel hem toplumsal gelişimini destekleyen yaşamsal bir araç olarak yapılandırılmıştır. Spor etkinlikleri, bireyin bedensel becerilerini geliştirmenin ötesinde, zihinsel direnç kazanmasına, sosyal ilişkilerini güçlendirmesine ve grup içinde uyumlu çalışmayı öğrenmesine olanak tanımıştır. Bu yönüyle beden eğitimi, Cumhuriyet'in temel değerlerini aktaran bir araç olarak değerlendirilmiş; öğrencilerin karakter gelişimini destekleyen ve onları çağdaş yurttaşlar olarak yetiştiren bir eğitim alanı haline gelmiştir (Tazegül, 2022).

Enstitülerdeki eğitim uygulamaları, öğrencilerin yalnızca sınıf içi öğrenmeyle sınırlı kalmayıp üretime dayalı faaliyetlerde de aktif rol almalarını sağlamıştır. Bu süreçte spor, hem fiziksel sağlığı koruyan hem de toplumsal yaşamda sorumluluk bilinciyle hareket etmeyi öğreten bir unsur olarak öne çıkmıştır. Böylece spor, bireyin özgüven kazanmasına ve toplumsal uyum becerilerinin gelişmesine katkı sağlayarak eğitim sisteminin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir (Çelik & Bayrak, 2011). Enstitülerin eğitim felsefesi doğrultusunda spor, hem fiziksel etkinliklerin hem de üretime dayalı çalışmaların bir parçası haline gelerek, öğrencilerin köy yaşamına uyum sağlayabilecek niteliklerle donatılmalarını mümkün kılmıştır.

Beden eğitimi dersleri, öğrencilerin doğayla bütünleşmiş, üretken ve zorluklara karşı dirençli bireyler olarak yetiştirilmelerini hedefleyen çok yönlü bir anlayışla yapılandırılmıştır. Ders içerikleri yalnızca klasik spor dallarıyla sınırlı kalmamış; tarımsal üretimle ilişkili fiziksel etkinlikler de programa dâhil edilmiştir. Bu sayede öğrenciler, köy yaşamının gereklerine uyum sağlayabilecek donanıma sahip bireyler olarak yetişmiş; spor, kırsal kalkınma sürecinde pedagojik bir işlev üstlenmiştir (Bilir, 2008). Ayrıca düzenlenen müsabakalar, halk oyunları, yürüyüşler ve grup sporları gibi etkinlikler, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmelerine ve kolektif bilinç kazanmalarına önemli katkılar sunmuştur.

Beden eğitimi, aynı zamanda enstitülerin disiplin anlayışının bir parçası olarak değerlendirilmiş; düzenli spor faaliyetleri sayesinde öğrencilerin zaman yönetimi, öz denetim ve iş birliği gibi becerileri geliştirmeleri sağlanmıştır. Bu bağlamda beden eğitimi öğretmenleri, yalnızca spor eğitmeni değil, aynı zamanda Cumhuriyet değerlerini aktaran kültürel rehberler olarak konumlandırılmıştır. Enstitülerin fiziksel altyapısı da bu anlayışa uygun biçimde düzenlenmiş; açık hava spor alanları, yürüyüş parkurları ve oyun sahaları, öğrencilerin günlük yaşamlarının doğal bir parçası haline getirilmiştir. Bu mekânlar, öğrencilerin hem bedensel gelişimlerini desteklemiş hem de doğayla iç içe, disiplinli ve sosyal yönü güçlü bireyler olarak yetişmelerine olanak tanımıştır (Dolu, 2025).

Eğitimde bütüncül bir yaklaşımı vurgulayarak, Köy Enstitülerinde beden eğitimi ve spor, yalnızca fiziksel gelişimi destekleyen bir alan değil; aynı zamanda toplumsal dönüşümün sağlanmasında ve Cumhuriyet ideolojisinin benimsetilmesinde etkili bir araç olarak değerlendirilmiştir. Spor, bireyin bedensel yetkinliklerinin yanı sıra disiplin, üretkenlik, dayanışma ve sorumluluk bilinciyle donatılmasını sağlayan bir yaklaşımın parçası olmuş; bu dersler ve çevresindeki etkinlikler, Cumhuriyet'in çağdaş birey idealini somutlaştıran uygulama alanları olarak işlev görmüştür. Bu anlayış, beden

eğitiminin Türkiye’deki kurumsallaşma sürecinde pedagojik olduğu kadar ideolojik ve toplumsal bir dönüm noktası olarak ele alınmalı; Köy Enstitüleri, bu sürecin öncüsü olan özgün bir model olarak değerlendirilmelidir.

4. Gazi Terbiye Enstitüsü’nün güçlenmesi, Öğretmen Yetiştirme Faaliyetleri

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Türkiye’de eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması, modernleşme ve ulus inşa sürecinin temel stratejilerinden biri olarak ele alınmış; bu doğrultuda öğretmen yetiştirme faaliyetlerinin kurumsal bir çerçeveye oturtulması amacıyla 1926 yılında kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü, kısa sürede ülkenin en etkin ve saygın öğretmen yetiştirme kurumu haline gelmiştir. Enstitü, dönemin eğitim politikalarıyla uyumlu biçimde yalnızca akademik bilgi aktarımını değil, aynı zamanda pedagojik formasyonun, toplumsal sorumluluk bilincinin ve fiziksel gelişimin bütüncül biçimde ele alınmasını hedeflemiş; özellikle beden eğitimi öğretmenliği alanında yürüttüğü uygulamalı dersler, spor etkinlikleri ve sağlık bilgisi temelli eğitimlerle bu disiplinin eğitim sistemi içinde kurumsallaşmasına öncülük etmiştir (Özdemir & Bastık, 2020). Bu yaklaşım, beden eğitiminin yalnızca fiziksel aktiviteyle sınırlı kalmayıp, bireyin karakter gelişimi, disiplin anlayışı ve toplumsal uyumuna katkı sağlayan bir eğitim alanı olarak konumlandırılmasını sağlamış; Gazi Terbiye Enstitüsü bu yönüyle Cumhuriyetin eğitim ideallerini taşıyan ve yayan bir merkez olarak işlev görmüştür (Günay, 2013).

Gazi Terbiye Enstitüsü’nün kuruluşu, Cumhuriyetin eğitim reformlarıyla doğrudan bağlantılı olup, dönemin siyasal ve toplumsal dönüşüm hedefleri doğrultusunda şekillendirilmiştir (Özdemir & Bastık, 2020). Atatürk’ün “fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür” nesiller yetiştirme ideali, bu kurumun temel felsefesini oluşturmuş; öğretmenlik mesleği, yalnızca bilgi aktaran bir pozisyonun ötesinde, toplumu dönüştüren ve çağdaşlaşma sürecine yön veren bir rol olarak tanımlanmıştır (Sarıtış, 2022). Bu bağlamda enstitü, öğretmen adaylarını pedagojik formasyonla donatmanın yanı sıra, onları Cumhuriyet değerlerini içselleştirmiş bireyler olarak yetiştirmeyi amaçlamıştır. Özellikle beden eğitimi öğretmenliği alanında geliştirilen programlar, fiziksel gelişimi merkeze alan bir yaklaşımın ötesine geçerek, disiplin, dayanıklılık, öz denetim ve ulusal kimlik bilinci gibi kavramları eğitim sürecine entegre etmiştir. Enstitü bünyesinde açılan beden eğitimi bölümü, bu değerleri taşıyan bir eğitim anlayışıyla yapılandırılmış; öğretmen adaylarına hem teorik bilgi hem de uygulamalı beceriler kazandırılmıştır. Böylece Gazi Terbiye Enstitüsü, beden eğitimi öğretmenliğini yalnızca bir meslek değil, aynı zamanda Cumhuriyetin toplumsal hedeflerine hizmet eden stratejik bir eğitim alanı

olarak konumlandırmış; bu yönüyle hem kurumsal kimliğini pekiştirmiş hem de Türkiye’de beden eğitiminin eğitim sistemi içindeki yerini kalıcı biçimde tesis etmiştir (Yıldırım & Çobanoğlu, 2025).

1930’lu yıllardan itibaren Gazi Terbiye Enstitüsü bünyesinde beden eğitimi öğretmenliği, giderek daha sistematik ve disiplinler arası bir yapıya kavuşmuş; bu alan, yalnızca fiziksel etkinliklerin öğretimiyle sınırlı kalmayıp, bireyin bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimini hedefleyen kapsamlı bir eğitim süreci olarak tanımlanmıştır (Günay, 2013). Enstitü, dönemin eğitim şûralarında alınan kararlar doğrultusunda beden eğitimi müfredatını sürekli güncellemiş; uygulamalı derslerin yanı sıra sağlık bilgisi, hijyen, spor tarihi ve hareket bilimleri gibi alanları da öğretim programına dahil ederek öğretmen adaylarının mesleki donanımını artırmıştır (Şinoforoğlu, 2020). Bu dönemde beden eğitimi öğretmenliği, hem teorik bilgiye hem de sahada uygulanabilir becerilere sahip olmayı gerektiren bir uzmanlık alanı olarak kurumsallaşmıştır. Öğretmen adayları, spor salonlarında ve açık alanlarda yürütülen uygulamalı çalışmalarla fiziksel yeterliliklerini geliştirirken; sınıf içi etkinliklerde pedagojik yaklaşımları, öğrenci psikolojisini ve eğitim yöntemlerini öğrenerek çok yönlü bir formasyon sürecinden geçmiştir. Bu bütüncül yaklaşım, beden eğitimi öğretmenliğinin Cumhuriyetin toplumsal dönüşüm hedefleriyle uyumlu biçimde şekillenmesini sağlamış; öğretmenler, yalnızca spor eğitmeni değil, aynı zamanda sağlıklı yaşamı teşvik eden, disiplinli bireyler yetiştiren ve toplumsal dayanışmayı güçlendiren aktörler olarak konumlandırılmıştır. Böylece Gazi Terbiye Enstitüsü, beden eğitimi alanında hem akademik hem de uygulamalı düzeyde güçlü bir öğretmen profili oluşturmuş; bu profil, ilerleyen yıllarda Türkiye’de beden eğitimi öğretmenliğinin mesleki standartlarını belirleyen temel referans noktası haline gelmiştir (Şinoforoğlu, 2020).

1930’lu yıllardan itibaren Gazi Terbiye Enstitüsü, öğretmen yetiştirme sürecini yalnızca mesleki becerilerin kazandırılmasıyla sınırlı görmeyip, bu süreci bilimsel düşünce, araştırma yöntemleri ve eğitim psikolojisiyle destekleyen çok boyutlu bir yaklaşımla yeniden yapılandırmıştır (Atakul, 2007). Enstitü, öğretmen adaylarını yalnızca alan bilgisiyle değil, aynı zamanda bilimsel araştırma yapabilme, öğrenci gelişimini izleyebilme ve çağdaş eğitim yöntemlerini uygulayabilme yeterlilikleriyle donatmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda beden eğitimi öğretmenliği, hem teorik bilgiye hem de uygulamalı deneyime dayalı bir uzmanlık alanı olarak kurumsallaşmış; öğretmen adayları, spor salonlarında ve açık alanlarda yürütülen uygulamalı çalışmalarla fiziksel yeterliliklerini geliştirirken, sınıf içi etkinliklerde pedagojik yaklaşımları ve öğrenci merkezli öğretim stratejilerini öğrenmişlerdir. Ayrıca bu dönemde enstitü, dönemin eğitim şûralarında alınan kararlar doğrultusunda beden

eğitimi müfredatını sürekli güncelleyerek, öğretmenlik mesleğini dinamik ve gelişime açık bir yapıya kavuşturmuştur (Akkaya, 2025). Böylece Gazi Terbiye Enstitüsü, beden eğitimi öğretmenliğini yalnızca bir meslek değil, aynı zamanda Cumhuriyetin çağdaş birey yetiştirme hedeflerine hizmet eden stratejik bir eğitim alanı olarak konumlandırmış; bu yönüyle hem kurumsal kimliğini pekiştirmiş hem de Türkiye’de beden eğitiminin akademik ve pedagojik temellerini kalıcı biçimde inşa etmiştir

Son yıllarda yapılan akademik çalışmalar, Gazi Terbiye Enstitüsü’nün Türkiye’de öğretmen yetiştirme politikalarının şekillenmesindeki rolünü yeniden değerlendirmektedir. Özdemir ve Bastık (2020), enstitünün Cumhuriyet ideolojisinin eğitim alanındaki taşıyıcısı olduğunu vurgularken; Gazi Üniversitesi’nin resmi tarihçesi, kurumun beden eğitimi alanındaki öncü rolünü detaylandırmaktadır. Ayrıca eğitim tarihi üzerine yapılan nitel araştırmalar, enstitünün öğretmenlik mesleğini bir uzmanlık alanı olarak kurumsallaştırma sürecini belgelemektedir.

Gazi Terbiye Enstitüsü’nün güçlenmesi ve öğretmen yetiştirme faaliyetleri, Türkiye’de beden eğitiminin kurumsallaşması sürecinin temel yapı taşlarından biri olmuştur. Bu kurum, yalnızca öğretmen yetiştiren bir okul değil; aynı zamanda Cumhuriyetin eğitim ideallerini taşıyan bir düşünce merkezi olarak işlev görmüştür. Günümüzde Gazi Eğitim Fakültesi, bu tarihsel mirası çağdaş eğitim anlayışıyla sürdürmekte; beden eğitimi öğretmenliği alanında bilimsel, etik ve pedagojik standartları belirleyen bir referans noktası olarak varlığını korumaktadır.

5. 1950 Sonrası Eğitim Politikaları ve Okul Sporları

1950 yılı, Türkiye’de eğitim politikalarının yön değiştirdiği ve yeni bir toplumsal vizyonun benimsendiği önemli bir dönüm noktasıdır. Demokrat Parti’nin iktidara gelişiyle birlikte, eğitim politikalarında daha halkçı, yaygınlaştırıcı ve kalkınma odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu dönemde eğitim, yalnızca bireysel gelişimin değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal kalkınmanın temel dinamiği olarak değerlendirilmiştir (Tangülü, 2012). Kaştan ve Uyanık’ın (2021) belirttiği üzere, Demokrat Parti hükümetleri eğitimi, kırsal kalkınmanın anahtarı olarak görmüş ve bu doğrultuda özellikle taşra bölgelerinde okul açma faaliyetlerine hız vermiştir. 1950–1960 yılları arasında ilkokul sayısında ve öğrenci kayıtlarında ciddi artışlar yaşanmış; bu artışlar, eğitim hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması yönündeki politikaların bir sonucudur. Ayrıca, öğretmen açığını kapatmak amacıyla öğretmen okullarının sayısı artırılmış, mevcut eğitim kurumlarının fiziki altyapısı iyileştirilmiş ve eğitim bütçelerinde gözle görülür artışlar

yapılmıştır. Bu dönemde eğitim politikaları, merkeziyetçi ve ideolojik bir çerçeveden çıkarılarak daha çok halkın taleplerine duyarlı, hizmet odaklı bir yapıya kavuşturulmuştur. Böylece eğitim, toplumsal bütünleşmenin ve modernleşmenin temel araçlarından biri haline gelmiştir. Demokrat Parti'nin eğitim vizyonu, Cumhuriyet Halk Partisi'nin merkeziyetçi ve ideolojik eğitim anlayışından farklı olarak, daha pragmatik ve hizmet odaklı bir çizgiye yönelmiştir (Kaştan & Uyanık, 2021).

Bu dönemde ilköğretim kurumlarının sayısı artırılmış, öğretmen yetiştirme politikaları yeniden yapılandırılmıştır. Öğretmen okullarının yaygınlaştırılması, eğitimde niteliksel gelişimi desteklemiştir. Ayrıca, kız çocuklarının okullaşma oranını artırmaya yönelik politikalar, eğitimde fırsat eşitliği ilkesinin güçlenmesine katkı sağlamıştır (Binbaşioğlu, 1995).

Beden eğitimi ve okul sporları da bu dönüşüm sürecinden etkilenmiş; fiziksel etkinlikler, bireyin bedensel gelişiminin yanı sıra toplumsal uyum ve milli bilinç kazandırma aracı olarak değerlendirilmiştir. 1950 sonrası dönemde beden eğitimi dersleri, haftalık müfredatta daha belirgin bir yer edinmiş; bu derslerin içeriği, pedagojik ilkeler doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir (Binbaşioğlu, 1995; Yücel & Saygın, 2023).

Okul sporlarının teşvik edilmesi, bu dönemin dikkat çeken uygulamalarındandır. Özellikle futbol, atletizm ve jimnastik gibi branşlarda okul içi ve okullar arası yarışmalar düzenlenmiş; bu etkinlikler, öğrencilerin sosyal gelişimlerini destekleyen birer araç olarak görülmüştür (Kuşçi, 2021). Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde beden eğitimi ve spor dairelerinin kurulması, bu alanın kurumsallaşması açısından önemli bir adımdır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesi amacıyla Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü gibi kurumlar daha etkin hale gelmiş; bu kurumlar, sporun bilimsel ve pedagojik temeller üzerine inşa edilmesini sağlamıştır. Bu süreçte beden eğitimi, yalnızca fiziksel aktivite değil, aynı zamanda karakter eğitimi ve disiplin kazandırma aracı olarak değerlendirilmiştir (Güven, 1996).

1950 sonrası siyasal ve toplumsal dönüşüm dikkate alındığında, Türkiye'de beden eğitimi ve okul sporlarının kurumsallaşması açısından kritik bir dönemi temsil etmektedir. Demokrat Parti'nin eğitimde yaygınlaşma, kalkınma ve toplumsal modernleşme hedefleri doğrultusunda, beden eğitimi yalnızca fiziksel gelişimi destekleyen bir etkinlik olarak değil, aynı zamanda bireyin sosyal uyumunu, disiplin kazanımını ve milli bilinç gelişimini sağlayan pedagojik bir araç olarak yeniden konumlandırılmıştır. Bu dönemde beden eğitimi dersleri haftalık müfredatta daha görünür hale getirilmiş;

ders içerikleri, çağdaş eğitim ilkeleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Okul sporları ise öğrenciler arasında rekabeti teşvik eden, takım çalışmasını geliştiren ve okul kültürünü güçlendiren bir yapı olarak sistematik biçimde uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle futbol, atletizm ve jimnastik gibi branşlarda okul içi ve okullar arası yarışmaların düzenlenmesi, sporun eğitim sistemi içinde kurumsal bir kimlik kazanmasına katkı sağlamıştır. Bu gelişmeler, beden eğitiminin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir işlev üstlenmesini sağlamış; eğitim politikalarının spor yoluyla bireyi topluma kazandırma hedefiyle bütünleşmesine zemin hazırlamıştır.

6. 1970'lerde Beden Eğitimi Derslerinin Toplumsal Yeri ve Algısı

1970'li yıllar Türkiye'sinde yoğunlaşan siyasal kutuplaşma ve ekonomik kriz ortamında eğitim, yalnızca bilgi aktarımı olmaktan çıkarak, gençleri milli, ahlaki ve disiplinli bir kimlik etrafında şekillendirerek toplumsal düzeni yeniden üretme işlevi üstlenmiştir (Uslu, 2022). Özellikle beden eğitimi dersleri, komutlara uyma, üniforma zorunluluğu, toplu hareket etme ve askeri disipline yakın uygulamalarıyla öğrencilere itaat, hiyerarşiye saygı ve kolektif kimlik bilincini aşlamayı hedeflemiştir; böylece bu dersler, gençlerin siyasi ideolojilere ve karmaşaya kaymasını engellemeyi amaçlayan, milliyetçi şuur ve düzen odaklı bir ideolojik ve ahlaki şekillendirme aracı olarak kullanılmıştır (Türkmen, 2015).

Bu Milliyetçi, halkçı ve disiplin temelli eğitim anlayışının beden eğitimi derslerinin içeriğine yansısıyla birlikte, derslerin temel odağı bireysel gelişimden ziyade, toplumsal düzenin ve ulusal bütünlüğün gerektirdiği davranış kalıplarını kazandırmak oldu. Uygulamada, öğrencilerin bedenlerini kontrol etmeleri ve hareketlerini belirli komutlara göre eş zamanlı olarak düzenlemeleri (örneğin toplu jimnastik ve ritmik hareketler), onların yalnızca fiziksel becerilerini değil, aynı zamanda merkezi otoriteye uyum sağlama ve kurallara kesin itaat etme yeteneklerini geliştirmeyi amaçladı. Bu yaklaşım, siyasal olarak kutuplaşmış bir dönemde, bireysel özgürlükleri geri plana atarak, gençleri grup içinde uyumlu hareket eden, disiplinli ve kolektif hedeflere bağlı vatandaşlar olarak şekillendirme ve potansiyel toplumsal çözülmeye karşı bir direnç oluşturma amacını taşıdı (Türkmen, 2013; Günay, 2013; Çelik Kayapınar & Zilan, 2024)

1970'li yıllarda beden eğitimi, eğitim sisteminde yer almasına rağmen uygulamada yeterince önemslenmeyen bir ders olarak, ülkenin genelinde bu önemslenmeme durumu sıklıkla ihmal edilen bir alana dönüşmüştü. Özellikle kırsal bölgelerde ve imkânları kısıtlı okullarda, dersin etkinliği, yeterli spor alanlarının bulunmaması ve nitelikli beden eğitimi öğretmeni kadrosunun

eksikliği gibi yapısal sorunlar nedeniyle ciddi şekilde sınırlanıyordu. Bununla birlikte, kent merkezlerindeki iyi donanımlı okullarda ve bazı köklü eğitim kurumlarında bu dersler, sadece öğrencilerin fiziksel sağlığı ve gelişimi için değil, aynı zamanda disiplin, itaat ve toplumsal uyumu içeren karakter eğitimi açısından da ciddiyetle önemsenen ve düzenli işlenen bir alan olmayı sürdürmüştür (Güçlü, 2001; Özçakır, 2015; Kesim, 2020; Çelik Kayapınar & Zilan, 2024; Sunay, n.d.).

Gazi Eğitim Enstitüsü ve İstanbul Eğitim Enstitüsü gibi kurumlar, beden eğitimi öğretmeni yetiştirmede başat rol oynuyordu. Böylece beden eğitimi öğretmenleri, toplumsal rol modelleri olarak konumlandırılıyordu (Günay, 2013).

Beden eğitimi dersleri, toplumsal değerlerin aktarımında önemli bir araç olarak görülür (İpek Eren & Arslan, 2022). Dayanışma, disiplin, özveri, liderlik ve iş birliği gibi değerler, spor etkinlikleri aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılıyordu. Bu dersler, bireyin yalnızca fiziksel becerilerini değil, aynı zamanda toplumsal uyum ve zihinsel direnç gibi yönlerini de geliştirmeyi amaçlıyordu (Tazegül, 2022).

Ayrıca bu derslerde, erkek öğrenciler genellikle güç, cesaret, rekabet ve liderlik gibi özelliklerle özdeşleştirilirken; kız öğrenciler zarafet, uyum, itaat ve geri planda kalma gibi toplumsal beklentilere uygun biçimde yönlendirilmiştir. Bu durum, beden eğitimi derslerinin yalnızca sportif beceriler değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretildiği bir alan olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Arıkan, 2020).

1970’li yılların siyasal atmosferi göz önüne alındığında, beden eğitimi dersleri Türkiye’nin derin siyasal kutuplaşma ve toplumsal çalkantı döneminin bir yansıması olarak şekillenmiştir; bu dersler, gençleri ideolojik olarak biçimlendirmede kritik bir rol üstlenerek, milliyetçi, disiplinli ve itaatkâr vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamıştır. Bir yandan dersler, komutlara kesin uyumu, grup içinde uyumlu hareket etmeyi ve hiyerarşiye saygıyı öğretirken öğrencilerin bedensel kontrolünü sağlamayı hedeflerken, diğer yandan bu disiplinler yaklaşımı otoriteye bağlılığı ve toplumsal düzene uyumu pekiştirerek siyasi hareketliliğe ve ideolojik sapmalara karşı bir filtre işlevi görmüştür. Dolayısıyla, zorunlu bir ders olmasına karşın bölgesel eşitsizlikler nedeniyle uygulama etkinliği farklılaşan beden eğitimi, kent merkezli okullarda sadece fiziksel gelişim için değil, ulusal bütünlüğü ve ahlaki değerleri sağlamlaştıran karakter eğitimi açısından da önemli bir kurumsal araç olarak kullanılmıştır.

Kaynakça

- Akın, Y. (2004). *Gülbüz ve yavuz evlatlar*. İletişim Yayınları.
- Akın, Y. (2005). Ana hatları ile Cumhuriyet döneminde beden terbiyesi ve spor politikaları. *Toplum ve Bilim*, 103, 53-92.
- Akkaya, A. (2025). Gazi Terbiye Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nün Kuruluşuna Etki Eden Fikirler-Kararlar-Düzenlemeler. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 7(1), 69-81.
- Arıkan, N. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Dersinde Eğitim Etkileşimleri ve Cinsiyet Farklılıklarının Öğrenci Algısına Etkisi Üzerine Bir Çalışma. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(28), 135-144.
- Arun, A. C. (1990). Türkiye'de Cumhuriyet devrinde beden eğitimi öğretmeni yetiştirme çalışmaları ve aşamaları. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 9-13.
- Atakul, A. (2007). *Gazi Eğitim Fakültesi'nin 1982-2004 yılları arasındaki tarihsel gelişimi* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi].
- Ayvaz, Z. (2022). Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde uygulanan öjenik politikaların spora yansması: Beden Terbiyesi Kanunu üzerine bir inceleme. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2426133>
- Bilir, P. (2008). Yeni Beden Eğitimi Öğretim Programı ve Köy Enstitülerinde Beden Eğitimi Derslerinin Yapılandırmacı Öğretim Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 145-150. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spormetre/issue/41401/500409>
- Binbaşıoğlu, C. (1995). Öğretmen yetiştirme açısından Türkiye'de eğitim bilimleri tarihi: üzerinde bir araştırma. (No Title).
- Çelik Kayapınar, F., & Zilan, M. M. (2024). Cumhuriyetten Günümüze Milli Eğitimde Beden Eğitimi ve Spor Programları. *İzmir Demokrasi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 66-80
- Çelik, V. O., & Bayrak, C. (2011). Köy Enstitülerinde Bedensel Etkinlikler ve Beden Eğitimi Dersi: Çifteler Köy Enstitüsü Örneği. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 2(2), 11-27. <https://www.academia.edu/127440453/>
- Dolu, E. (2025). Köy Enstitüleri ve Spor. *Cumhuriyet Gazetesi*. <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/olaylar-ve-gorusler/koy-enstituleri-ve-spor-erol-dolu-2319170>
- Erkan, A. (2014). Bütçe politikalarının spor alanında sunulan hizmetler üzerindeki etkisinin incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 110-131.

- Gök, Y., & Sunay, H. (2010). Türkiye ve Fransa’da Uygulanan Spor Yönetimi-nin Kamu Yönetimi Açısından Karşılaştırılması. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 7-16.
- Gökdoğan, Ç., & Demir, F. (2019). Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın tarihsel süreç içerisindeki değişim evreleri: İnceleme. *İğdır Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 27–35. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/908489>
- Güçlü, M. (2001). Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Türkiye’de Be-den Eğitimi ve Sporun Gelişimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 150. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/150/gucu.htm
- Günay, N. (2013). Atatürk Döneminde Türkiye’de Beden Eğitiminin Gelişi-mi ve Gazi Beden Terbiyesi Bölümü. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 29(85). <https://atamdergi.gov.tr/tam-metin/72/tur>
- Güven, Ö. (1996). Türkiye’de cumhuriyet döneminde beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren okulların eğitimini hazırlayıcı çalışmalar. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 70-82.
- İpek Eren, D., & Arslan, S. (2022). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Değerler Eğitime Katkısının İncelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 8(1), 2458–9373
- Kaştan, Y., & Uyanık, N. (2021). Demokrat Parti hükümetlerinin eğitim poli-tikaları ve TBMM’de eğitim ile ilgili görüşmeler (1950–1960). *Tarihin Peşinde - Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26, 363–391. <https://www.tarihinpesinde.com/dergimiz/sayi26/16.pdf>
- Kesim, Ü. (2020). Bir Spor Bilimcinin Türkiye’de Spor Yönetiminin 1971–2017 Dönemine Tanıklığı. *FOCUSS Spor Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1–17. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1481977>
- Kuşçi, A. (2021). *Türk Eğitim Tarihi*. İksad Yayınevi. <https://iksayayinevi.com/wp-content/uploads/2021/12/TURK-EGITIM-TARIHI-1923-1950.pdf>
- Mutlu, M. (2020). Beden terbiyesi ve spor hayatında Selim Sırrı Tarcan. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 16(32), 583–615. https://ctad.hacettepe.edu.tr/16_32/7.pdf
- Özçakır, S. (2015). 100 yıl öncesinde Türkiye’de beden eğitimi öğretimi ve gü-nümüzdeki yansımaları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 26(1), 18–25
- Özçakır, S., & Yıldırım, İ. (2016). II. Meşrutiyet Dönemi beden eğitiminde çağdaş dönüşümler (1908-1918). *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 15-29.
- Özdemir, M. Ç., & Bastık, H. (2020). Orta Muallim Mektebi’nden Gazi Terbiye Enstitüsü’ne öğretmen eğitimi ve öğretim. *Journal of National Education and Teacher Education (JNATE)*, 1(1), 1–13. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jnate/issue/56903/738629>
- Sarıtaş, Ü. (2022, Ocak 18). Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller. *Akademik Akıl*.

- Sunay, H. (n.d.). Türkiye’de Spor Eğitime Yönelik Politikalar ve Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemesi*.
- Susar, F. K. (2015). Köy enstitülerinde öğretmen yetiştirmede kullanılan yöntemler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Şinofoğlu, T. (2020). Türkiye’de beden eğitimi öğretmeni yetiştirme çabaları ve öncü kuruluşlar (1908–1930). *Sporometre: Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(Özel Sayı), 73–105. <https://scispace.com/pdf/turkiye-de-beden-egitimi-ogretmeni-yetistirme-cabaları-ve-478inxcyq4.pdf>
- Tangülü, Z. (2012). Demokrat parti dönemi eğitim politikaları (1950–1960). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 389–410.
- Tazegül, Ü. (2022). *Cumhuriyetin İlk Yılları: Çağdaş Beden Eğitimi ve Öğretimi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. <https://www.academia.edu/123422692/>
- Tokatlıoğlu, A. E. (2020). *Biyopolitika Kavramı Çerçevesinde 1938 Beden Terbiyesi Kanunu* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/ET001778.pdf>
- Tural, A. (2020). Türk Eğitim Tarihinde Alternatif Bir Model: Köy Enstitüleri. *DergiPark*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1119431>
- Türkmen, M. (2013). Erken Cumhuriyet’te beden eğitimi ve sporun ideolojik temelleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(1), 729–740. <https://psi421.cankaya.edu.tr/uploads/files/Turkmen%2C%20Erken%20Cumhuriyette%20Beden%20Egitimi%20ve%20Sporun%20Ideolojik.pdf>
- Türkmen, M. (2015). Kuruluş Döneminde Cumhuriyetin Milli Eğitim ve Beden Eğitimi Politikaları. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1–25.
- Türkmen, M. (2018). Beden terbiyesi: Erken dönem Türk spor politikalarının sosyo-politik temelleri. SporYayınevi ve Kitabevi.
- Uslu, C. (2022). Keskin Siyasi Kutuplaşma ve Demokratik Siyasete Olumsuz Etkileri. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 556–581.
- Yıldırım, A., & Çobanoğlu, R. (2025). Türkiye’de Öğretmen Eğitimi: Erken Cumhuriyet Dönemi’nden Günümüze Gerçekleşen Değişimlerin Analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23(1), 382–415.
- Yurtoğlu, N. (2022). II. Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Beden Eğitimi ve Spor (1939–1945). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 38(105). <https://atamdergi.gov.tr/tam-metin/1078/tur>
- Yücel, Ö. F., & Saygın, A. U. (2023). Cumhuriyet devri beden terbiyesi ve spor politikaları çerçevesinde maç dergisi üzerine bir inceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 437–473.